

Tekort aan nieuwe vrijwilligers

Vrijwilligers van groot belang in palliatieve zorg

Maandag 28 mei 2018 — **Palliatieve zorgdiensten vinden moeilijk nieuwe en geschikte vrijwilligers. Vrijwilligers worden tevens niet in elke zorgorganisatie even goed ondersteund. Dit blijkt uit een bevraging van de Onderzoeksgroep Zorg rond het Levens einde (VUB – UGent). De enquête bracht voor het eerst het vrijwilligerswerk in de palliatieve zorg in Vlaanderen en Brussel in kaart. Hiermee komen de onderzoekers tegemoet aan enkele kennislacunes rond de waarde van vrijwilligers, die geïdentificeerd werden in het recent verschenen onderzoeksrapport ‘*Wat weten we (niet) over informele zorg in Vlaanderen?*’ van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.**

Vrijwilligers voeren praktische zorgtaken uit, zoals eten bereiden en opdienen, heffen en tillen, toiletbezoek, patiëntenvervoer, hulp bij telefoongebruik en boodschappen doen. De nadruk op praktische verzorging is zwak in diensten medische oncologie en palliatieve dagcentra – daar hun patiënten en gasten vaak nog zelfstandig zijn – maar is sterker in palliatieve eenheden of woonzorgcentra. In alle organisaties ligt echter de meeste nadruk op psychosociale, existentiële en signalerende zorgtaken. Vrijwilligers zijn er om te luisteren, te praten, aanwezig te zijn bij patiënten en hun naasten, en bouwen vaak een band op met hen.

Vrijwilligers hebben tevens een signaalfunctie. Steven Vanderstichelen van de Onderzoeksgroep Zorg rond het Levens einde (VUB – UGent) legt uit: “Zorgorganisaties geven aan dat vrijwilligers belangrijke tussenpersonen zijn tussen enerzijds de patiënt en de professionele zorgverleners en anderzijds de naasten en de professionele zorgverleners. Zij staan vaak dicht bij de patiënt en hebben de tijd die anderen – zoals verpleegkundigen en mantelzorgers - soms niet hebben. Hierdoor merken zij noden en wensen op die anderen ontgaan.”

Vrijwillig, maar niet kosteloos

“De professionele zorg geeft in dit onderzoek een duidelijk signaal dat vrijwilligers een uitgesproken meerwaarde bieden als het aankomt op psychosociale, existentiële, en signalerende zorgtaken.” Uit de resultaten blijkt dat dit samengaat met een uitgebreid aanbod van opleidingen. Veel zorgorganisaties bieden hun vrijwilligers opleidingen aan, maar de omvang van het aanbod verschilt sterk tussen gespecialiseerde palliatieve en reguliere zorgdiensten.

Voornamelijk woonzorgcentra scoren lager dan andere organisaties op aangeboden opleidingen voor vrijwilligers – inclusief basiskennis en vaardigheden in palliatieve zorg – en hun vrijwilligers voeren relatief minder zorgtaken uit. Dit is verrassend, gezien hun historische afhankelijkheid van informele zorgverlening en het algemene personeelstekort in deze zorgsector.

“Vrijwilligerswerkingen kosten ook geld,” stellen de onderzoekers. “In organisaties waar vrijwilligers praktische zorg verlenen, meldt men bijvoorbeeld hogere financiële kosten en strengere wettelijke voorschriften inzake het takenpakket van vrijwilligers.”

Zorg in en door de gemeenschap

De studie toont aan dat het vinden van nieuwe en geschikte vrijwilligers het voornaamste probleem is doorheen alle bevraagde zorgdiensten. De onderzoekers leggen de link met tewerkstelling: “Jongeren blijven niet lang eens ze vast werk vinden, en zij die werken, hebben naast hun carrière en gezin vaak geen tijd.

Oudere generaties, waaruit het gros van de vrijwilligers bestaat, zijn vanwege de verhoogde pensioenleeftijd vaak niet meer in staat om nog lang vrijwilligerswerk te doen.”

Flexibele, laagdrempelige en duidelijke uitgelijnde vrijwilligersprofielen, aangevuld met gecoördineerde wervings- en trainingsinspanningen tussen de palliatieve netwerken en lokale zorgdiensten zijn nodig. De studie pleit ook voor de ontwikkeling van lokaal geleide initiatieven voor palliatieve zorgvoorziening – zoals ondersteuningsnetwerken – die zich rond lokale zorgorganisaties kunnen scharen, zoals woonzorgcentra of palliatieve dagcentra. “Zulke gemeenschapsbenaderingen worden reeds in het buitenland op lokaal niveau met succes uitgevoerd,” stelt Steven Vanderstichelen.

“Vrijwilligers in Vlaanderen en Brussel bieden opvallend veel directe patiëntenzorg en hebben een unieke positie in de zorg. Dit zijn zaken waar vrijwilligers en hun zorgorganisaties trots op mogen zijn. Toch valt het op dat gepaste ondersteuning voor vrijwilligers niet overal op punt staat. Een kwaliteitsvolle vrijwilligerswerking vereist coördinatie en de financiële ondersteuning,” besluiten de onderzoekers.

Het onderzoek

De onderzoekers stelden een uitgebreide vragenlijst op en stuurde deze naar alle gespecialiseerde palliatieve zorgdiensten – palliatieve eenheden, palliatieve dagcentra, multidisciplinaire begeleidingsequipes – en alle reguliere zorgdiensten die in aanraking komen met mensen met palliatieve zorgnoden – medische oncologie, diensten voor oppashulp, Samana organisaties en woonzorgcentra. 264 van de 334 organisaties stuurde een vragenlijst terug.

Van alle organisaties die een vragenlijst instuurden, hadden 94% vrijwilligers en 80% vrijwilligers die directe patiëntenzorg bieden aan mensen met palliatieve zorgnoden.

Meer info

Steven Vanderstichelen, 09 332 15 06